

Pavel Koblasa

Portréty hradeckých pánů na čalouníkově domě

V centru Jindřichova Hradce, přesněji v Husových sadech, mohli obyvatelé tohoto města spatřit až do padesátých let 20. století, v těsném sousedství tehdejšího okresního národního výboru, pozoruhodnou malířskou výzdobu průčelí domu čp. 146/II. Zmiňovaný dům se podle jména svého majitele obecně vžil do povědomí lidí jako „Treviso“, ještě dříve se tomuto místu říkalo „Na kopečku“. Osudy, jak stavby, tak i jejího někdejšího majitele, jenž dal podnět k výtvarné úpravě fasády, jsou v dnešní době do značné míry pozapomenuty, a proto nezbyvá, než je částečně připomenout.

Člověk, po němž objekt získal svůj výše zmiňovaný lidový název, se jmenoval Jan Trevisan. Na svět přišel 24. května 1854 v Schitterově dvoře (čp. 4) v obci Čtyři Dvory nedaleko Českých Budějovic, kde byl jeho otec Kajetán šafářem. Mladý Jan se vyučil tapetářem a roku 1883 přesídlil natrvalo do Jindřichova Hradce, kde pracoval jako čalouník a tehdy bydlel v čp. 78/II.

Zanedlouho po příchodu do nového působiště se seznámil s mladou a bohatou vdovou Justýnou Skribanyovou, s níž se oženil 19. října 1885 v proboštském chrámu. Justýnin první manžel, Bartoloměj Skribany, pocházel ze starousedlé soukenické rodiny a povoláním byl umělecký zahradník. Řadu let byl též členem městského výboru, v Hradci ho znali především jako vzorného správce městských sadů. Skribany nedostatkem peněz rozhodně netrpěl, a proto když 8. 5. 1884 ve věku 53 let zemřel na zánět střev, jeho o 26 roků mladší choť byla právem považována za jednu z nejbohatších žen v Hradci. Vezmeme-li v úvahu i její nízký věk, stala se pro ambiciózního Trevisana skvělou partií. Sňatek mu tedy umožnil se brzy osamostatnit a otevřít si v bývalém skribanyovském sídle vlastní čalouníkovou dílnu, k níž později přibyla ještě prodejna nábytku.

Koncem devadesátých let 19. století zde prodával mj. zařízení do jídelen, ložnic a salonů, výbavu pro nevěsty, ale i jednotlivé kusy - např. umyvadla, stojany na šaty, dětské postýlky či třeba velké skládací postele. Firma výborně prosperovala a šťastný velkoobchodník si mohl dovolit zřídít při svém podniku ještě stálou výstavu (r. 1899) nejmodernějšího nábytku a v reklamách oznamovat, že má na skladě nábytek do více než sta pokojů. Veřejně se Jan Trevisan příliš neangažoval, za zmínku stojí snad jen úspěšná činnost ve včelařském spolku. Za své úspěchy získal i několik cen.

Rozmach jeho závodu přispěl také konečně k tomu, že Trevisan zahájil velkolepou přestavbu svého domu čp. 146/II. Tento proces sestával z několika etap. Původní skribanyovský dům byl téměř úplně zbořen a v roce 1899 bylo započato pod vedením stavitele Josefa Šonského s výstavbou nové budovy. Oproti původním záměrům byly postaveny pouhé dvě třetiny domu a teprve roku 1902 mohl být po krátké přestávce dostavěn zcela. Zakrátko přibýlo pak ještě třetí patro. Nutno podotknout, že přestavbu provázely mnohé spory se sousedy, což také do značné míry zapříčinilo celkové zpoždění.

Téměř současně se stavebními pracemi bylo započato s malířskou výzdobou průčelí. Iniciátorem honosné výmalby fasády byl sice Trevisan, jenž měl zájem na tom, aby se jeho příbytek velmi podobal Rottovu domu v Praze na Starém Městě, ale myšlenka patrně vzešla od ředitele jindřichohradecké měšťanky Františka Lega, s nímž se Trevisan osobně znal a často spolu hrávali taroky. Právě přitom se asi také dohodli na tom ozdobit dům freskami, na nichž budou znázorněni někteří držitelé panství J. Hradec. Důvody k tomuto činu však nebyly ovlivněny jen jakýmsi romantismem - Trevisan totiž v té době, tj. kolem roku 1900, dodával své zboží hraběti Černínovi, a poněvadž si chtěl uchovat hraběcí přízeň co nejdéle, a protože to bylo mimořádně výhodné, i to vedlo k tomu, aby se na fasádě objevily právě podobizny hradeckých pánů.

Při malování aktivně pomáhal ředitel Lego, podobizny pánů z Hradce a erby zapůjčil černínský archivář František Tischer. Náročná malířská práce byly svěřeny jednak Trevisanovu bratranci, akademickému malíři Františku Řehořovi z Č. Budějovic (vy-maloval i kostely Nejsv. Trojice a sv. Václava v J. Hradci), dále se na nich podílel známý malíř Jiří Kaucký. Vyobrazení některých pánů bylo značně zidealizováno, např. Jindřich IV. z Hradce měl dokonce obličej ředitele Lega, čímž se chtěl Trevisan zavděčit za jeho věrné služby.

Dnes se zachovala lokalizace pouhých deseti zobrazení. V prvním patře na nás kdysi shlíželi zleva v následujícím pořadí: Jindřich IV. z Hradce, Kateřina z Montfortu, Adam II. z Hradce, Adam I. z Hradce a Jáchym z Hradce. Ve druhém patře zleva pak Jan Jiří Jáchym Slavata, Marie Josefa Slavatová, Heřman Jakub Černín, Jan Rudolf Černín a Eugen Karel Černín z Chudenic. Je potvrzeno, že se na fasádě nacházely i portréty Eugena Jaromíra Černína a jeho manželky Františky, zcela jistě tu nechyběli ani hrabě Jaromír a jeho dvě ženy. Postavy však nebyly zachyceny v chronologickém sledu, poněvadž jak už bylo řečeno, stavba a tedy i malování sestávaly z několika fází, neboť majitelé okolních domů se úporně snažili vzniku velkého pomalovaného objektu zabránit.

Trevisanova snaha vyvolávala rozporuplné reakce, měla své přívržence, ale i řadu protivníků. Zatímco uznávaný znalec památek, profesor Josef Novák, tento nápad vítal, levicový časopis Jihočeský Dělník spatřoval v tomto počínu arogantnost a nepřátelství bohatých vůči prostému lidu. Na stránkách těchto radikálních novin na adresu pana Trevisana také vyšly různé útočně laděné články, jejichž autoři, většinou anonymní, nešetřili výhrůžkami. Dekorátér Jan Trevisan si moc svého pěkného příbytku neužil, vážně onemocněl a místní lékař MUDr. Rybák jej léčil marně. Zemřel ve svém domě 30. ledna 1905 po krátké a bolestné nemoci, mezi příčinami úmrtí je uvedeno tučné srdce, vodnatelnost a zápal plic. Ostatky zesnulého byly k věčnému spánku uloženy 1. února na hřbitově Nejsv. Trojice za účasti širokého obecnstva, a to i přesto, že panovalo dosti nevlídné počasí.

Živnost byla po skonu schopného Trevisana odhlášena a uzavřena. Nehodlala v ní pokračovat ani vdova, ani dcera Olga a čp. 146/II. v sadech pozůstalí prodali v dobrovolné dražbě. V roce 1928 malovaný dům koupila za 300 000 korun jindřichohradecká záložna. Po druhé světové válce se stal součástí budov, v nich sídlil okresní národní výbor. Poničené fresky byly zamalovány a celý dům později zbořen. Uprázdňené místo zaplnila přístavba ONV, dodatečně pak v přízemí novostavby vznikly oblouky nesoucí nevyužívaný balkon. Dnes by pan Trevisan svůj dům už nepoznal, ba co víc, hledal by ho marně.

Prameny a literatura:

- Jihočeský Dělník, 1900, 27. 7., č. 33, s. 5.
- Jihočeský Dělník, 1900, 14. 9., č. 40, s. 6.
- Jihočeský Dělník, 1900, 26. 10., č. 46, s. 5-6.
- MUK, Jan: Z historie některých hradeckých domů. J. Hradec 1977.
- NOVÁK, Josef: Malířská výzdoba domu p. Trevisanova. Ohlas od Nežárky, 1900, 14. 7., č. 28.
- Ohlas od Nežárky, 1905, 4. 2., č. 6.
- Státní okresní archiv J. Hradec (dříve SOKA), Kulturně-historický archiv, karton 306.
- SOKA J. Hradec, Měst. úřad J. H., č. kn. 329, 378, 420, kart. 601, 624.
- SOKA J. Hradec, Okr. úřad J. H., sčítání lidu, č. fasc. 45, 71, 106.

Článek poprvé přinesl Hrz - časopis pro regionální historii (ročník 5, 1996, č. 1, s. 5-8), který vydával Historicko-vlastivědný spolek v Českých Budějovicích v letech 1992 - 1998.

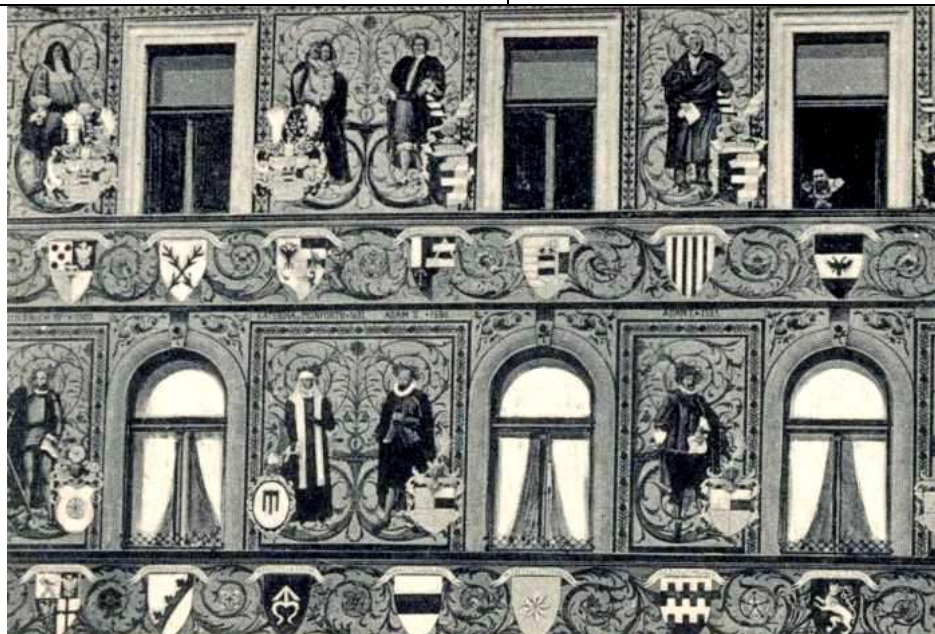
Autorovi děkujeme za poskytnutí téhož textu do RR on-line. V obrazové příloze jsou digitálně upravené výřezy pohlednic ze soukromé digitální sbírky, darované v roce 1998 archivu Rodopisné revue.

Nakl. Josef Hanek, Jindřichův Hradec. Pošt. razítko 1909.

Nakl. Antonín Landfras, podoba domu ještě dvoupatrového, před rokem 1902.

Nakl. Vincenc Zvěřina, Jindřichův Hradec, nedatováno. Pohlednice zobrazuje výzdobu 1. a 2. poschodí.